

Zapiski, ocene in poročila

NOVA ZGODOVINA HRVATSKEGA SLOVSTVA*

Čprav priprave za zgodovino hrvatskega in srbskega slovstva trajajo že leta, slovstvenim zgodovinarjem vendar ni uspelo dati znanstvene sintetične podobe omenjenih slovstev. Slovensko slovstvo ima s te strani znatne prednosti.

Ne bi pa mogli reči, da v novejšem času ni nič storjenega, da bi postopoma prišli do širokih sintez. Nekateri slovstveni zgodovinarji so prikazali vsaj eno slovstveno obdobje ali kakšno leposlovno zvrst ali so izdali obširne monografije o posameznih pisateljih hrvatskega in srbskega slovstva. Tako je prof. Antun Barac orisal v posebnih knjigah slovstvo narodnega preporoda ter petdesetih in šestdesetih let 19. stoletja. Šime Vučetić je izdal knjižico o hrvatskem slovstvu med obema vojnama, Miroslav Šicel kratek pregled novejšega hrvatskega slovstva in Miroslav Vaupotić večji oris hrvatskega slovstva v angleškem in hrvatskosrbskem jeziku. Poleg tega je izšla Panorama hrvatske književnosti 20. stoletja (pregled), v obširnih člankih pa so obdelani skoraj vsi realisti in nekaj modernistov.

Pri Srbih sta Velibor Gligorić in Najdanović posvetila veliko pozornost srbskim realistom, Miodrag Popović srbskemu zgodnjemu romantizmu, Sveta Lukić srbskemu sodobnemu slovstvu in drugim jugoslovanskim slovstvom. Poleg tega obstaja vrsta novejših študij; med njimi je treba posebno poudariti pragozd člankov o Andriću i Krleži.

Vse to fragmentarno delo naj bi slednjič prispevalo k celotni podobi enega in drugega slovstva. Tudi avtor knjige, o kateri je beseda, si ni postavil naloge, da bi obdelal vsaj celotno starejše hrvatsko slovstvo, ampak se je prostorno in časovno omejil.

Kakor je razvidno že iz naslova, je prikazal starejšo hrvatsko slovstvo od 16. do 18. stoletja, in sicer v severni Hrvatski in Bosni. Pisec knjige, dr. Krešimir Georgijević, upokojeni univerzitetni profesor hrvatskega slovstva v Beogradu, se ni hotel spuščati v najstarejše obdobje pismenosti, ni pa posrečena druga časovna omejitev, ker je pretrgal proces upadanja posameznih pokrajinskih slovstev in zlitja v enoten književni tok v času preporoda. Avtor ni obdelal slovstva južne Hrvatske, ker bi mu to bilo »prena-porno« (uvod) in bi verjetno za to potreboval še enkrat toliko časa.

Tako je v Georgijevićevi knjigi prikazano kajkavsko slovstvo s protestantskim poizkusom, slavonsko slovstvo in književno delo Hrvatov v Bosni. Zoževanje problematike v tej knjigi pa je vendar prineslo nekaj pozitivnih rezultatov zlasti zato, ker sta kajkavsko in slavonsko slovstvo prikazani z večjo pozornostjo in na širšem prostoru kot pri Vodniku in Kombolu.

Iz slovstva na področju Bosne je prikazal samo hrvatske pisateljice (M. Divković, P. Posilović), kot je to naredil že prej Vodnik in ne dolgo pred tem Kombol. V bistvu je isto, kot je Škerlić orisal srbske pisce, ki so delovali v Bosni (Šantić, Kočić) v svoji *Zgodovini nove srbske književnosti*.

Knjiga je s svojimi oznakami in kvalitetami upravičila svojo izdajo. Z metodološke strani je sodobnejša od pomembne Kombolove *Zgodovine hrvatske književnosti do preporoda* (1945). Snovi se je lotil pisec s sociološko-estetsko metodo. Prikazal je hrvatsko slovstvo v okviru družbenopolitičnih in kulturnih razmer hrvatskega in turškega fevdalizma. Omejil se je samo na kratke in najvažnejše življenjepisne podatke. Osnovno pozornost posveča idejni analizi, v nekoliko manjši meri izraža mnenja in sodbe o umetnostni vrednosti del. Posameznim pisateljem tudi priznava slovstvenozgodovinske zasluge v razvoju hrvatskega slovstva; mnoge književnike povezuje s tujimi pisatelji, od katerih so dobili spodbude.

Krešimir Georgijević: Hrvatska književnost od 16. do 18. stoljeća u sjevernoj Hrvatskoj i Bosni. Matica hrvatska, Zagreb 1969, str. 322.

Knjigo je avtor pisal vrsto let. Ta slovstvena zgodovina odkriva preiščeno in uravnoteženo zgradbo in sintetične rezultate. Očitno je, da je avtor na podlagi lastnega raziskovanja in preverjanja gradiva in na podlagi znanstvene literature o predmetu, ki je nakopičila veliko novih podatkov o aktualnem obdobju, prišel do novih konkretnih pogledov in sodb ali je s priznanjem prevzel že ugotovljena dejstva prejšnjih avtorjev, tj. Vodnika in Kombola. Zato so mnogi portreti postali polnejši, razširili so se in obogatili s sintetičnimi otenki.

Zlasti so mu uspeli portreti izrazitejših osebnosti: Vlačiča, Križanića, Habelića, Kanizlića in Brezovačkega. Pri prikazovanju pisateljev je večinoma spretno vpletal sočne značilne citate iz njihovih del, ki do sedaj niso bili tako znani. S tem je pisca bralcu še bolj približal; bralec je sedaj rad sprejel sodbe avtorja knjige, prežete z izbranimi citati prejšnjih raziskovalcev. Njegove sintetizacije so solidno pretehtane in delujejo enostavno in prijetno, tako npr. karakterizacija Matije Vlačiča (str. 22):

»Matija Vlačić, Labinjanin, Istrijan, Ilirik, Slaven, dao je u svojim ogromnim folijantskim spisima njemačkoj reformaciji kičmu i snagu, tako da se ona poslije Lutherove smrti nije slomila i napravila kompromis s Rimom. Hrvatskoj reformaciji ostala su od njega dva polemička spisa, koja nije mogao obilježiti svojim imenom. Svakako ga je boljelo što je tako malo mogao učiniti za svoju braću u »najslađoj domovini«, u Istri i Hrvatskoj, što nije mogao biti od pomoći svojim zemljacima u štampanju protestantskih knjiga u Njemačkoj. Time Vlačićeva figura postaje još tragičnija.«

Obilje novega gradiva je nanese, da so nekateri manjši književniki, ki jih je Kombol samo bežno omenil, dobili svoje posebne portrete (Ferenc Črno, Adam Alojzije Baričević, Juraj Malevac, Blaž Tadijanović). S tem je njihova navzočnost v hrvatskem slovstvu izrazitejša določena. Uvedel je tudi nekatere nove pisatelje (Ivan Muliš), ki pa vendar ne pomenijo presenečenja. Popravil je nekatere napake starejše historiografije. Očistil je humani lik Tita Brezovačkega, ki so mu podtaknili nekatere konservativne težnje. Tako pesem *Horvat Horvatom horvatski govori*, ki jo je prof. Franjo Fancev natisnil kot delo Tita Brezovačkega, Georgijevič pripisuje po raziskovanju prof. Milana Ratkovića Juraju Malevacu, s tem pa njemu tudi idejno zmedo.

Ob posameznih poglavjih je avtor dodal izbor novejših in važnejših literature o določenem obdobju ali pisateljih. V poglavju o reformaciji bi bilo potrebno dodati poleg Slodnjakove študije še članek Mirka Rupla *Trubar in Hrvati* (*Slavistična revija* 1961/62) in pri Brezovačkem disertacijo Janka Jurančiča o jeziku tega pisatelja. V prikazu Adama Baltazarja Krčelića bi bilo dobro omeniti, da je Josip Evgen Tomić vzel gradivo iz dela *Annuae* ne samo za roman *Za kralja — za dom, temveč tudi za svoj najboljši zgodovinski roman Vdova* (1891, 1903) in za nekatere novele (*Tabella rangorum*).

Splošni vtis je, da je Georgijevičeva knjiga napisana z razumevanjem in ljubeznijo do hrvatskega slovstva. Je solidna in pregledna sodobna informacija o slovstvenem življenju od 16. do 18. stoletja v severni Hrvatski in Bosni. Dobro bi bilo, ko bi bila spodbuda za podobno obdelavo starejšega slovstva v južni Hrvatski. Ker sta kajkavsko in reformacijsko slovstvo imeli pogoste zveze s slovensko književnostjo, je ta knjiga zanimiva tudi za slovenske slaviste.

Emil Štampar
Filozofska fakulteta Ljubljana

JEZIKOSLOVJE NA VI. KONGRESU ZVEZE SLAVISTIČNIH DRUŠTEV JUGOSLAVIJE V BUDVI

Jezikovnim vprašanjem so bili na VI. kongresu prebrani le trije referati, ker je eno odpadlo. Prvi dan je Jovan Vuković govoril o Znanosti o jeziku in znanosti o književnosti, peti dan pa dr. Dalibor Brozović o Stanju in problemih v jugoslovanskem jezikoslovju. Obema predavanjema je sledilo veliko število koreferatov in razprav, zato nismo imeli občutka, da bi bilo jezikoslovje na tem kongresu zapostavljeno.